

Nyt fra Sprognævnet

1989/1 · marts

De kommaer, de kommaer

Af *Henrik Galberg Jacobsen*

Hvor mange kommaer tror De der mangler i denne artikel?

- a) 66
- b) Ingen

Svarene er lige rigtige – eller lige forkerte. Det kommer nemlig an på hvad slags kommaer det har været meningen at bruge i artiklen. Hvis meningen har været at bruge grammatiske kommaer (kryds og bolle-kommaer), så mangler der 66 kommaer. Men hvis det har været meningen at sætte pausekommaer, så mangler der ikke nogen kommaer. Jeg

har sat pausekommaer i artiklen – der mangler altså ingen kommaer.

To slags kommaer i dansk

De to slags kommaer – de grammatiske kommaer og pausekommaerne – har »altid« været ligestillet i dansk. Lige siden vi i 1918 for første gang fik et sæt officielle retskrivningsregler, har der været frit valg mellem dem. Indtil 1955 gav Retskrivningsordbogen dog ikke nogen vejledning til de af ordbogens brugere der ønskede at sætte pausekommaer. Og det er først med den nyeste Retskrivningsordbog fra 1986 at de officielle retskrivningsregler indeholder lige så detaljerede og systematiske anvisninger for pausekommaet som for det grammatiske komma.

Det er noget særligt for dansk at vi har to officielle kommasystemer. Andre

sprog har valgt at holde sig til ét system. For eksempel bruger man grammatiske kommaer i tysk, mens man sætter pausekommaer i engelsk.

Forskelle og ligheder

Hovedforskellen på de to kommasystemer er at man i det grammatiske system sætter komma foran bisætninger (ledsætninger), mens man i pausekommasystemet normalt ikke sætter komma foran bisætninger. Der er derfor flere kommaer i en tekst hvor der er brugt grammatiske kommaer, end i en tekst hvor der er brugt pausekommaer. Det kan man også se ved at sammenligne følgende to eksempler. Ordlyden er den samme i de to tekster, men i den første er der sat grammatiske kommaer, i den anden pausekommaer:

Eftersom det er anden gang inden for en uge, der er observeret fejl på farveprøver, efter at produktionen er kørt, skal vi indskærpe, at farveprøver fremsendes senest den dato, der fremover vil forefindes på ordrebekræftelsen.

Eftersom det er anden gang inden for en uge der er observeret fejl på farveprøver efter at produktionen er kørt, skal vi indskærpe at farveprøver fremsendes senest den dato der fremover vil forefindes på ordrebekræftelsen.

Den iøjnefaldende forskel på de to tekster er at der er flere kommaer i teksten med de grammatiske kommaer end i pausekommateksten. Hvis man er vant

til de grammatiske kommaer – hvad de fleste danskere er – vil der altså »mangle« en del kommaer i en tekst med pausekommaer. At sætte pausekomma er tit mere at lade være med at sætte komma end at sætte komma, og pausekommaet er i en vis forstand mere et »ikke-komma« end et komma.

I øvrigt har det grammatiske system og pausekommasystemet mange regler tilfælles. Det gælder fx reglen om opremsningskomma:

Han købte kartofler, gulerødder og blomkål.

Og det gælder reglen om at man sætter komma omkring en apposition (parentetisk tilføjelse):

Den største danske å, Gudenåen, løber gennem Silkeborg.

Frit valg?

I princippet er der frit valg mellem de grammatiske kommaer og pausekommaerne. I praksis er der dog allerede valgt for de allerfleste af os – og valget er faldet på det grammatiske komma. Det er dét næsten alle har lært i skolen. Og mange har aldrig hørt at der er en anden og lige så rigtig måde at sætte kommaer på.

Det grammatiske komma

Den største fordel ved det grammatiske kommasystem er at det er det man bruger – eller forsøger at bruge – de allerfleste steder, i skolen, i private firmaer, i organisationer og statsinstitutioner og i pressen. Hvis man har lært at sætte

grammatiske kommaer kan man sætte sine kommaer ret rutinemæssigt uden at skulle overveje de enkelte kommaer så nøje. Det er den samme fordel der er ved faste og standardiserede stavemåder af sprogets enkelte ord: Hvis man først har lært hvordan ordene staves behøver man ikke længere at beskæftige sig med den slags detaljer, men kan bruge sin energi på fx indhold og disposition i det man skriver.

Det faste og mekaniske ved det grammatisk komma er samtidig en svaghed ved det. En tekst med grammatisk kommaer indeholder som nævnt flere kommaer end en tekst med pausekommaer, og mange af disse »ekstrakommaer« står på steder hvor de kommer til at skille tekstdele fra hinanden som i virkeligheden hører ret tæt sammen. Det har de fleste læsere heldigvis efterhånden vænnet sig til at se bort fra. Hvordan skulle man ellers kunne komme igennem en – fuldt korrekt kommateret – tekstprøve som den følgende uden at snuble flere gange undervejs:

En undersøgelse, der blev offentliggjort for kort tid siden, viste, at omkring 25% af de børn og unge, som er anbragt på åndssvageforsorgens institutioner, er psykotiske, hvilket betyder, at de har muligheder for større indlæring, og at de har brug for mere undervisning, end der gives de åndssvage børn og unge. (Eksemplet er lånt fra Peter Brøkner Christiansen og Inge Hedal: Om grammatisk komma, 1976, s. 30).

Hvis man erstatter kommaerne med et tegn vi ikke er vant til at se bort fra, bliver bruddene straks mere påfaldende:

En undersøgelse | der blev offentliggjort for kort tid siden | viste | at omkring 25% af de børn og unge | som er anbragt på åndssvageforsorgens institutioner | er psykotiske | hvilket betyder | at de har muligheder for større indlæring | og at de har brug for mere undervisning | end der gives de åndssvage børn og unge.

Samme tegn med forskellig vægt

Yderligere er det sådan at de brud eller skel som kommaerne forårsager, er af meget forskellig vægt. I det følgende eksempel har jeg forsøgt at synliggøre vægten af de forskellige brud: | betyder at der næsten ikke er noget skel, || angiver et ganske lille skel, ||| et lidt større skel og |||| et endnu større.

En undersøgelse || der blev offentliggjort for kort tid siden ||| viste || at omkring 25% af de børn og unge | som er anbragt på åndssvageforsorgens institutioner ||| er psykotiske |||| hvilket betyder || at de har muligheder for større indlæring || og at de har brug for mere undervisning | end der gives de åndssvage børn og unge.

Min vægtning af skellene her er ikke indiskutabel, men kan dog alligevel vise hvor forskellig vægt et komma kan have. Man kan altså aldrig være helt sikker på hvad et komma »betyder«: om det betyder næsten ingenting, eller om det faktisk betegner en regulær pause eller et

regulært skel i teksten. Andre tegn som punktum, semikolon, spørgsmålstegn, kolon, tankestreg, parentes har en direkte og nogenlunde entydig funktion i en tekst. Det grammatiske komma adskiller sig fra de andre tegn ved at mangle en sådan funktion.

Pausekommaet

Den største fordel ved pausekommaet er at det ligesom de fleste andre tegn har en funktion i tekstsammenhængen. Pausekommaet bruges til at markere hvad der hører sammen og hvad der ikke hører sammen i en tekst.

Netop dette er også blevet brugt som et argument mod pausekommaet: Når det mekaniske og rutinemæssige er væk skal man som skrivende tænke over hvert enkelt komma, og altså bruge energi og tid som man sparer når man sætter grammatiske kommaer. Argumentet har næppe stor vægt. Det forudsætter jo at korrekte grammatiske kommaer faktisk er noget som man kan sætte uden at bruge ekstra tid og energi, og det gælder i hvert fald ikke for ret mange sprogbrugere.

Et væsentligere argument mod pausekommaet er at det aldrig er slået ordentligt igennem, at det bruges så lidt som det gør. Pausekommaet fylder 71 i år, og det bruges stadig kun af en del skønlitterære forfattere – der jo altid har forholdt sig ret frit til de sproglige normer – og af en lille kreds af idealister og sprogteknokrater som fx forfatteren af denne artikel.

Derudover har pausekommaet fungeret som en bekvem undskyldning for de

der har svært ved at sætte korrekte grammatiske kommaer. En skoleelev der hævder at have brugt pausekommatering, og som konsekvent lader være med at sætte kommaer i sin stil, vil normalt have procentuelt færre kommafejl end hvis han eller hun havde forsøgt sig med de grammatiske kommaer.

Flere slags pausekommatering

En af grundene til pausekommaets manglende succes er nok at det i virkeligheden ikke er ét system men flere, at det altså er så fleksibelt og åbent at det pædagogisk set kan virke inkonsekvent eller direkte anarkistisk. Pausekommateringen praktiseres nemlig ikke på samme måde af alle der følger princippet. Man kan groft skelne mellem to grupper af pausekommabrugere. Den ene gruppe sætter meget få kommaer, deres kommatering er nærmest »nulkommatering«, fx

En undersøgelse der blev offentliggjort for kort tid siden viste at omkring 25% af de børn og unge som er anbragt på åndssvageforsorgens institutioner er psykotiske, hvilket betyder at de har muligheder for større indlæring og at de har brug for mere undervisning end der gives de åndssvage børn og unge.

Her er pausekommaet kun blevet brugt til at markere et skel i den tungeste vægtklasse (|||).

Den anden gruppe sætter noget flere kommaer, delvis efter grammatiske retningslinjer, fx

En undersøgelse der blev offentliggjort for kort tid siden, viste at omkring 25% af de børn og unge som er anbragt på åndssvageforsorgens institutioner, er psykotiske, hvilket betyder at de har muligheder for større indlæring, og at de har brug for mere undervisning end der gives de åndssvage børn og unge.

Her er pausekommaet – ligesom det grammatiske komma – brugt til at markere skel af forskellig tyngde, nemlig både |||| og ||| plus en enkelt gang ||. Pausekommaet kan altså også være fler-tydigt – blot ikke helt så flertydigt som det grammatiske komma.

Med de nye regler for pausekommatering i Retskrivningsordbogen fra 1986 er der givet mere detaljerede og systematiske regler for brugen af pausekommaet end der var før. Men reglerne er egentlig ikke blevet fastere – det ville også stride mod hele grundtanken i pausekommaprincippet – og det vil sige at den variationsbredde som gør pausekommaet svært at håndtere pædagogisk, stadig er til stede.

Der er derfor næppe grund til at tro at de udførligere regler i Retskrivningsordbogen vil betyde at flere af dem der i dag bruger grammatisk kommatering, vil gå over til pausekommaet.

Kommaerne og de andre dobbeltformer

At vi har to slags kommaer i dansk passer umiddelbart meget godt med den danske retskrivning i øvrigt.

Også når det gælder stavning og bøj-

ning er der jo en del steder hvor den enkelte sprogbruger skal vælge mellem sidestillede former, fx mellem *linie* og *linje*, mellem *selvom* og *selv om*, mellem *leksikoner* og *leksika*, mellem *ananasene* og *ananaserne* og *ananassene* og *ananasserne*. Og tilsvarende indeholder reglerne for orddeling i virkeligheden to forskellige systemer: et betydningsmæssigt hvor man deler foran endelsen, fx *mal-ing*, *mand-en*, *hest-en*, og et mere lydligt eller mekanisk hvor man deler foran konsonanter, fx *ma-ling*, *man-den*, *he-sten*, *hes-ten* (den sidste måde at dele på har været tilladt siden 1955).

Men alligevel er det noget andet med kommaerne. For i modsætning til de valgfriheder der drejer sig om enkeltord og bøjningsformer, er der ved kommaerne tale om et valg mellem to fuldt udbyggede systemer. Og i modsætning til valgmuligheden ved orddelingsreglerne er der tale om to systemer der skal holdes klart adskilt. Det er tilladt og praktisk – men ikke særlig almindeligt – i den samme tekst at dele fx *mal-ing* og *ma-ling*, men det er under ingen omstændigheder tilladt at bruge grammatisk kommatering og pausekommatering i den samme tekst.

Slut på prøvetiden!

Vi har i dansk to ligestillede kommasytemer hvoraf ingen er rigtig tilfredsstillende.

Det ene – det grammatiske – er det som næsten alle bruger. Til gengæld er der næsten ingen der behersker det fuldt ud. (Det gælder også efter at de mest

ondskabsfulde raffinementer blev fjernet fra reglerne med Retskrivningsordbogen af 1986).

Det andet system – pausekommasystemet – bruges af nogle få, men til gengæld meget bevidste sprogbrugere. Om de også kan sætte pausekommaerne korrekt unddrager sig på grund af systemets fleksibilitet i nogen grad kontrol. Under alle omstændigheder er pausekommasystemet et eksklusivt system uden bred tilslutning herhjemme og uden realistisk udsigt til at få det.

Konklusionen er for mit vedkommende at prøvetiden med de to side stillede kommasystemer nu må være udløbet, og at vi nu må se at få ét og kun ét kommasystem i dansk. Det nye system skal hverken være det nuværende grammatiske system eller det nuværende pausesystem, men det bør være en sammenbygning som kan forene grammatikkommaets relative fasthed med pausekommaets principielle fornuft. Næste gang Dansk Sprognævn udsender en revideret udgave af Retskrivningsordbogen, bør efter min mening en af nyhederne i den være ét sæt danske kommaregler.

Måske kan vi så engang i næste århundrede nå dertil at kommaer ikke er noget man snakker og skriver om, men bare noget man sætter.

Henrik Galberg Jacobsen (f. 1944) er amanuensis i Dansk Sprognævn.

BØGER M.M.

Retskrivningsordbogen bagfra!

Den nye Retskrivningsordbog (1986, 5. oplag, med rettelser, 1988) kan nu også fås som baglænsordbog (retrogradordbog). *Baglænsordbogen* er redaktionelt og teknisk en udløber af arbejdet med Retskrivningsordbogen, idet den har kunnet udarbejdes på grundlag af de edb-læsbare ordbogsdata som blev brugt ved fremstillingen af selve Retskrivningsordbogen.

Fra A til påstå

Ordene i en baglænsordbog er ligesom ordene i almindelige ordbøger ordnet alfabetisk. Men i modsætning til almindelige ordbøger, hvor ordene er ordnet alfabetisk *forfra*, er ordene i en baglænsordbog alfabetiseret *bagfra*! Det vil sige at de er ordnet efter bogstaverne i slutningen af ordene: først efter sidste bogstav, dernæst efter næstsidste, så efter det tredjesidste osv.

I en baglænsordbog står de ord der ender på *a* forrest i ordbogen:

A

a

djellaba

alba

a.m.b.a.

viola da gamba

samba

marimba

...

bodega
kollega
...
ovenfra
derfra
herfra
forfra
...

Og de ord der ender på å står sidst:

flå
slå
købslå
nedslå
...
nærpå
spå
midtpå
...
altså
Kruså
Suså
tå
...
underforstå
misforstå
påstå

Ved hjælp af Baglænsordbogen kan man altså få et samlet overblik over ord der ender på samme måde. Det kan man bruge til vidt forskellige formål.

Videnskabelige undersøgelser

Man kan især have nytte af en baglænsordbog ved videnskabelige undersøgelser af orddannelsen i dansk. For eksempel hvis man vil vide hvilke ord der ender på *-ning* (fx *redning*, *fældning*) og hvilke der kun ender på *-ing* (fx *afspænding*,

befaling). Eller hvis man fx ønsker at sammenligne de personbetegnelser der ender på *-mand* med dem der ender på *-kvinde*.

Sproglig vejledning

Og hvis man som sproglig vejleder skal give en motivering for at der kun skal ét *s* i ordet *medlemskab*, kan man i Baglænsordbogen finde parallelle eksempler som fx *videnskab*, *venskab*, *broderskab*.

Også hvis man underviser i stavning og udarbejder materialer til stavetræning, kan man have stor nytte af en baglænsordbog. Ved hjælp af den kan man fx få at vide hvilke af de ord der udtales med endelsen »angse«, der skal skrives med *-ence* (fx *kompetence*), og hvilke der skal skrives med *-ance* (fx *korrespondance*).

Festsange og krydsord

Derudover kan en baglænsordbog i et vist omfang bruges som rimordbog og krydsogtværsordbog. Savner man fx et rim på *guffe*, kan man ved hjælp af Baglænsordbogen finde rimord som *skuffe* og *puffe*. Og mangler man som krydsordsløser et ord på 11 bogstaver der ender på *-ikel*, kan man vælge mellem *pendikel*, *konventikel*, *trosartikel* og *lavsartikel*.

59.000 opslagsord

Baglænsordbogen indeholder alle de opslagsord der er med i Retskrivningsordbogen, dvs. alle de ord der er trykt med halvfed skrift i Retskrivningsordbogen. Antallet af opslagsord i Baglænsordbogen er ca. 59.000 mod Ret-

skrivningsordbogens ca. 60.000 ord. Når antallet af ord ikke er det samme i de to ordbøger, skyldes det at forskellige ord med samme stavemåde (homografer), fx navneordet *et lukke* og ud-sagnsordet *at lukke*, er slået sammen til ét ord i Baglænsordbogen.

Baglænsordbogen indeholder kun de nøgne opslagsord fra Retskrivningsordbogen og giver altså ingen oplysninger om ordklasse, bøjningsformer mv. Den slags oplysninger må man finde i selve Retskrivningsordbogen.

Dansk Sprognævn: *Baglænsordbog*. Dansk Sprognævns skrifter 15. Gyldendal, 1988. 239 s., 110 kr.

Holberg-Ordbogen fuldført

Af *Allan Karker*

Sidst i 1988 udkom femte bind af den store ordbog over Ludvig Holbergs sprog, og hermed er et enestående værk bragt til afslutning.

De tre første bind af *Holberg-Ordbogen* (udkommet 1981-84) blev udføreligt omtalt i *Nyt fra Sprognævnet* 1985/2, og det er unødvendigt at gå nærmere ind på bind 4 og 5, der til fulde indfrier de forventninger som de tre foregående skabte. Men ved den lykkelige afslutning af værket vil et kort signalement af helheden være på sin plads.

Som titlen siger, er emnet for Holberg-Ordbogen en enkelt dansk forfatters ordforråd. Ordbogen illustrerer Ludvig Holbergs personlige brug af sin samtids dansk. Den bygger på Holbergs hele forfatterskab, som har det uhyre omfang af ca. 17.000 tryksider. Og den er fuldstændig, forstået på den måde at den rummer hvert enkelt af de hen imod 28.000 forskellige ord som Holberg har anvendt i sine skrifter – et ordforråd der i omfang tåler sammenligning med Shakespeares. Men Holberg-Ordbogen er ikke en konkordans, dvs. den registrerer ikke hver eneste forekomst af de 28.000 ord. En sådan registrant ville ikke være unyttig, men den ville ikke umiddelbart sige noget om nuancerne i Holbergs ordvalg. Her er det at ordbogsredaktøren kommer ind i billedet.

Redaktørerne – for der var flere om det – har læst samtlige Holbergs skrifter omhyggeligt igennem. De har noteret de enkelte ord, for de sjældneres vedkommende hver eneste forekomst, for de gængse et righoldigt repræsentativt udvalg af eksempler, og har skrevet alt ud som citater i en tekstsammenhæng der er tilpas udførlig til at vise hvad ordet betyder på det givne sted, hvilken situation det er anvendt i, hvilket stillæg det hører til, osv. På grundlag af denne citatmasse, der løb op til hen ved en halv million sprogsprøver, har de dernæst sorteret de 28.000 forskellige ord og med øje for alle nuancer beskrevet Holbergs brug af dem i fem svære bind på tilsammen 7.450 spalter, der hver for sig fylder betydelig mere end en almindelig bogside.

SPØRGSMÅL OG SVAR

I Holberg-Ordbogen finder vi altså hele Holbergs ordforråd. For hvert enkelt ord kan vi se om han har brugt det meget eller lidt. Er der et ord som er gået ud af sproget siden Holbergs tid, kan vi få opklaret hvad det betyder. Er det derimod et ord som endnu bruges (og det gælder de allerfleste), kan vi sikre os at vi forstår det rigtigt – for ofte har sådanne ord en nuance i betydningen som ikke svarer til den nutidige. Og endelig kan vi nu også med sikkerhed konstatere hvilke ord Holberg *ikke* har brugt i sine skrifter, skønt vi fra andre kilder ved at de eksisterede i hans samtid.

På dansk er Holberg-Ordbogen den første i sin art, og den sætter en meget høj standard. Æren for dette tilkommer først og fremmest de to hovedredaktører, dr. phil. *Aage Hansen* (1894–1983) og cand. mag. *Sv. Eegholm-Pedersen* (f. 1929), som da også begge er blevet belønnet med Holberg-medaljen.

Allan Karker (f. 1926) er lektor i nordiske sprog ved Aarhus Universitet, medlem af Dansk Sprognævn.

Nomenklatura

Spørgsmål: Jeg er ved at oversætte en bog af den svenske forfatter Sven Delblanc om Sverige under en tænkt sovjetisk besættelse. Hvordan skal jeg oversætte *nomenklatura*, og hvordan bøjes ordet på dansk?

Svar: Også på dansk bruger man ordet *nomenklatura*, og det har bestemthedsformen *nomenklaturaen*.

Ordet kommer fra russisk og har samme oprindelse som det danske ord *nomenklatur*. Ordene går tilbage til det latinske *nomenclatura*, som egentlig betyder 'navneudråbelse' eller 'navnenævnelser' (af *nomen* 'navn' og en afledning til *calare* '(ud)råde', 'nævne'). I de moderne europæiske sprog (fx engelsk *nomenclature* og fransk *nomenclature*, tysk *Nomenklatur*) betyder ordene 'samling af eller fortegnelse eller liste over fagudtryk på et bestemt område'. Det russiske ord *nomenklatura* har haft en særlig betydningsudvikling, idet det kom til at betegne en liste over nøglestillinger i det sovjetiske samfund og dernæst til at betegne en liste over de personer der har nøglestillingerne. Til sidst kom ordet også til at kunne bruges om den gruppe af personer der står på listen.

Det russiske ord *nomenklatura* er kommet i brug i de vesteuropæiske sprog efter at der i begyndelsen af 1980'erne udkom en bog af M. S. Vos-

lenskij om fænomenet. Det russiske ord staves ens på de vesteuropæiske sprog: *nomenklatura* (således også på engelsk og fransk, hvor det gamle ord skrives *nomenclature*).

Bandagist

Spørgsmål: Vi er en virksomhed der bl. a. beskæftiger en stor gruppe bandagister, hvis arbejde består dels i at forsyne mennesker med proteser til erstatning for amputerede ekstremiteter, dels i at fremstille bandager til svage legemsdele eller led samt korsetter til at rette en skæv kropsbygning eller til at aflaste hvirvelsøjlen når kropsmuskulaturen ikke er bæredygtig. Bandagisterne har længe ønsket at finde en anden betegnelse, da de jo ikke kun beskæftiger sig med bandager, og da ordet *bandagist* i øvrigt giver en del udtaleusikkerhed fordi mange er i tvivl om g'et skal udtales sj som i *bandage* eller g som i *drog*, *register*. Desuden vil bandagisterne faglige sammenslutning gerne finde en dækkende betegnelse som kunne blive beskyttet, så personer med en bestemt uddannelse fik eneret til betegnelsen.

Svar: En af de muligheder vi kunne tænke os, er *ortopæditekniker*. Betegnelsen *ortopædimekaniker* findes allerede, og den bruges om personer der fremstiller og reparerer kunstige arme og ben (proteser), ryg- og benbandager og fodindlæg samt andre hjælpemidler til handikappede, fx krykker, stokke og griberedskaber. Disse personer udfører deres arbejde under ledelse af en bandagist. Denne er altså den overordnede i

forhold til ortopædimekanikerne. Hvis man finder at ordet *ortopæditekniker* ikke ligger på tilstrækkelig afstand fra *ortopædimekaniker* og/eller synes at ordet er lovlig langt, kunne man overveje at korte det ned til *ortotekniker*. Uden for snævert fagsprog er der næppe andre ord med førsteledet *orto-* i brug end *ortodoks*, *ortografi* og *ortopæd*, *ortopædi*, *ortopædisk*, så i den sammenhæng der er tale om vil alle let kunne regne ud at *orto-* i *ortotekniker* står for *ortopædi*.

Endelig kunne man overveje et vistnok helt nyt ord: *ortopædist*. Det kendes på svensk – stavet *ortopedist* – men det er yderst sjældent og står kun i den største svenske ordbog. Dér forklares det sådan: »person som sysslar med tillvärkning av ortopediska bandager« og lignende.

Både ... men også

Spørgsmål: En daglig irritation får man når man hører ellers velkvalificerede folk glemme at gøre en velkendt talemåde færdig. Alt for mange siger *både ... men også*, *dels ... men også* og *såvel ... og* i stedet for *både ... og*, *dels ... dels* og *såvel ... som*. Hvad mener Sprognævnet?

Svar: I talesproget kommer man let til at blande nærtbeslægtede udtryk sammen, og de tre udtryk, *både ... og*, *dels ... dels* og *såvel ... som*, betyder jo stort set det samme. Jo mere tekst der kommer imellem udtrykkenes to led, des større risiko er der for at man har glemt hvilket førsteled man valgte til at begynde med.

Det fjerde udtryk der kommer ind billedet her, er *ikke blot . . . men også*, som betydningsmæssigt ligger tæt på de tre andre udtryk, men som virker mere kraftfuldt og eftertrykkeligt. Dette udtryk har desuden, i modsætning til de tre første, adskillige paralleller: *ikke kun/ikke alene/ikke bare/ikke udelukkende . . . men også*.

Udtrykket *både . . . men også* har altså lånt noget af den kraft som de andre udtryk med *. . . men også* har, og man kan derfor sige at det indholdsmæssigt adskiller sig fra det mere neutrale *både . . . og*. Sagt på en anden måde: Udtryk der begynder med *både, dels* og vel også *såvel*, har øjensynlig to varianter, nemlig en mere neutral med de gammelkendte andetled (hhv. *og, dels* og *som*) og en mere kraftfuld med andetleddet *men også* som slutter sig til en anden velkendt række af beslægtede udtryk.

Spørgsmålet er så om *både/dels/såvel . . . men også* kan accepteres som korrekt dansk. Det er Sprognævnets indtryk at denne variant endnu ikke er trængt ind i skriftsproget; det er stadig noget man siger eller kommer til at sige, ikke noget man skriver. Derfor må Sprognævnet indtil videre fraråde brugen af *både . . . men også* osv. Der er jo desuden rigeligt af andre, korrekte, udtryk med *men også* at tage af.

tur, utur og udtur

Spørgsmål: Kan man bruge udtrykket *utur* om uheld, manglende held osv.?

Svar: Man kan sagtens bruge udtrykket *utur* om uheld eller manglende held. Ordet – der stammer fra svensk *otur* – har

været med i den officielle danske retskrivningsordbog siden 1955. Det var ikke med i 1. udgave af Nudansk Ordbog fra 1953, men kom med i 2. udgave i 1957. Det er vores indtryk at det i dag er ret almindeligt at tale om *at have utur* og lign., først og fremmest om uheld eller manglende held i forbindelse med sport.

På samme måde kan man tale om at have *tur*, dvs. være heldig. Det stammer også fra svensk, men er nok knap så almindeligt i dansk som *utur*.

I øvrigt er både *utur* og *tur* forholdsvis gamle i dansk i de anførte betydninger. Ordbog over det Danske Sprog nævner at *utur* er brugt af Wilhelm Dinesen i Boganis Jagtbreve (2. oplag, 1890). Og på *tur* giver ordbogen et eksempel fra B.T. i 1931:

Er en Træner heldig, er der »Stød« eller »Tur i'en«.

Det er her en travtræner der er tale om, og »*Tur i'en*« er en sammentrækning af *tur i den*.

Undertiden kan man også træffe på formen *udtur* i stedet for *utur* i betydningen 'uheld'. Ordbog over det Danske Sprog har noteret den i B.T. og Berlingske Tidende i 1930'erne, og man kan stadig både se og høre den.

Formen *udtur* 'uheld' regnes dog ikke for korrekt (hvorimod det *udtur* der betyder det modsatte af *hjemtur* naturligvis er helt i orden). Den er formentlig opstået ved en fejltagelse, nemlig ved en såkaldt overkorrekthed: I mange dialekter er *d'*et i *ud* stumt, og det betyder at man skal huske at skrive det i ord som fx

udmærket og *udlandet* selvom man måske siger *u'mærket* og *u'landet*. På den måde kan man også komme til at ind-sætte *d'*er dér hvor de ikke hører hjemme, og fx skrive »udmage« i stedet for *umage* og »udtur« i stedet for *utur*. For *uturs* vedkommende er det endda kommet så vidt at man ikke blot kan se det skrevet med *ud-* i stedet for *u-*, men også kan høre det udtalt med *d*.

Et magasin – og Magasin

Spørgsmål: Det almindelige ord *magasin*, der kan bruges om en butik, et blad og et patronrum, udtales jo så det rimer på *din*. Et stormagasin i København med filialer bl. a. i Århus hedder jo *Magasin*, men hvorfor udtales dette navn så det rimer på *gratin*?

Svar: Fordi det er en afkortning af virksomhedens egentlige navn: *Magasin du Nord* (ordret oversat: Nordens magasin). Det udtales almindeligvis på en tilnærmet fransk måde: Første ord rimer ganske rigtigt på *gratin*, det andet på *revy* og det tredje på *roquefort* (eller helt fordansket: på *fjord*). Desuden findes der en folkelig udtale hvor sidste stavelse i *Magasin* lyder som *-cin* i *medicin* og hvor *du Nord* rimer på *du tror*. I øvrigt har fællesnavnet *et magasin* haft en mindre almindelig udtale hvor også dét rimede på *gratin*.

Navnet *Magasin du Nord* går tilbage til 1879. I det hus på Kongens Nytorv i København som virksomheden blev oprettet i, havde der ligget og fandtes der endnu i varehusets første tid et fornemt gammelt hotel der hed *Hotel du Nord*. Som et minde står dette hotels navn sta-

dig midt på facaden af varehusets store bygning på samme sted (fra 1893–94).

Udmelde

Spørgsmål: Ordene *udmelde* og *udmelding* har spøgt en tid. Jeg har senest mødt *udmelde* i en rundskrivelse fra et direktorat: »I forbindelse med .. skal direktoratet hermed udmelde nedenstående køreplan«. Her er ordet jo klart brugt i betydningen 'meddele officielt til underordnet myndighed'. Hvad synes Sprognævnet om brugen af *udmelde* og *udmelding*?

Svar: Vi kan ikke se hvad der vindes ved at bruge *udmelde* i stedet for *meddele*, og *udmelding* i stedet for *meddelelse*. Desuden har vi jo *oplyse* og *oplysning*.

Ordene *udmelde* og *udmelding* er i disse sammenhænge brugt på en ny måde. Ordbøgerne kender ikke *udmelde* i andre betydninger end dels 'melde ud af noget, fx en skole, en forening' (især *udmelde sig*), dels i administrativt sprog om at udvælge, udtage, udnævne nogen til et vist hverv (fx besigtigelse, vurdering). Men vi har mødt den nye brug af *udmelde* og *udmelding* i breve fra ministerier siden 1977, fx »For styrelser .. vil opsummeringen af timetal blive foretaget maskinelt og blive udmeldt til styrelserne ved årets slutning« og »Konkret udmelding af personaleforbrugsrammer .. vil ske så hurtigt som muligt« (i det sidste tilfælde kunne *besked om* være brugt i stedet for *udmelding af*).

Vi er interesseret i at høre om nogen blandt læserne ved hvem der har lanceret den ny brug af ordene – og hvornår.

Tunnel

Spørgsmål: Udtales ordet *tunnel* med hovedtryk på første eller på anden stavelse?

Svar: Udtalen med hovedtryk på første stavelse er i al fald i orden, for den stemmer med ordbøger og udtalevejledninger, og det er den som er lagt til grund i Retskrivningsordbogen (og dens forgængere tilbage til 1882), idet bøjningsformerne er *tunnelen* og *tunneler*, og ikke »tunnellen«, »tunneller«, som de måtte være hvis man var gået ud fra en udtale hvor hovedtrykket ligger på anden stavelse.

Denne sidste udtale var tidligere ret udbredt (en kendt lokalitet i Odense udtales således endnu af alle som om den stavedes »tunellen«) og forekommer ifølge Ordbog over det Danske Sprog, bind 24, 1948, »nu i mere folkeligt sprog«. Vi har dog det indtryk at den er uhyre udbredt i dag og at den bruges også af danske som ellers ikke i deres talesprog har afvigelser fra den almindelige norm.

I øvrigt fremgår den nok indirekte af skrivemåderne »tunnellen« og »tunneller«, som ikke er usædvanlige. Ordbog over det Danske Sprog nævner forekomster i skønlitteraturen, således hos H. C. Branner, og vi har mødt den tit i de sidste årtier i dagspressen og tilmed i officielt sprog, således i Lovtidende.

Ordet er kommet ind i dansk fra engelsk, og i dette sprog har det hovedtryk på første stavelse. Når så mange på dansk lægger trykket på sidste stavelse i *tunnel*, er det uden tvivl på grund af påvirkning fra ord som *tabel*, *hotel*, *ma-*

krel. Ubevidst opfatter de *tunnel* som et ord fra fransk. Og det er faktisk det franske ord *tunnel* vi har overtaget (dog går roden i ordet tilbage til germansk og er egentlig det samme ord som dansk *tønde*). Fra fransk er ordet så lånt til engelsk.

Også norsk og svensk har skrivemåden *tunnel* – men fx *tabell* og *hotell*, fordi hovedtrykket i de ord ligger på sidste stavelse. Mens trykket i *tunnel* på svensk lader til at ligge fast på første stavelse, kendes udtalen med hovedtryk på *-nel* på norsk som en sideudtale til den med trykket på ordets første del.

Cherrytomat

Spørgsmål: Hedder det *cherrytomat* eller *sherrytomat*? Jeg tænker på de helt små tomater.

Svar: Ordet skal med *ch-*, for det kommer af engelsk *cherry tomato*, og *cherry* betyder 'kirsebær': Tomaterne har fået navn efter deres størrelse.

Men man ser også skrivemåden med *sh-*. Den kan skyldes at de fleste udtaler de første bogstaver i *cherrytomat* som *sj*, altså den udtale vi har i *sherry*.

Det svenske ord for *cherrytomat* er *körsbärstomat*. Modsat dansk har man altså på svensk også oversat den første del i den engelske betegnelse *cherry tomato*.

I øvrigt er cherrytomatens latinske navn *Lycopersicum esculentum cerasiforme*. I det tredje ord skjuler det latinske ord for 'kirsebær' sig: *cerasum*. Det er det som vi genfinder i de to første stavelser i *kirsebær*.

Oregano

Spørgsmål: Der er et krydderi der staves *oregano*. Hvordan udtales det? Rimer det på *kano*?

Svar: Der er to udtaler af ordet: Enten er der hovedtryk på *-re-* eller også på *-ga-* (så ordet altså rimer på *kano*, *Milano*).

Den første udtale er den som er oplyst i Nudansk Ordbog (udgaverne fra 1979 til 1986) og Jørgen Bang: Fremmedordbog (udgaven fra 1986), samt i Gyldendals Tibinds Leksikon, bind 7 (1978). Ordet kommer fra spansk og har i dette sprog hovedtryk på anden stavelse, ligesom tilfældet er med det latinske ord det går tilbage til: *origanum*, et ord som er lånt fra et græsk ord med samme trykfordeling (vistnok dannet af *oros* 'bjerg' og *ganos* 'glans').

Også norske og tyske ordbøger giver kun udtalen med tryk på *-re-*, mens man på svensk kender både denne udtale og den med tryk på *-ga-*. Engelsk har både denne sidste udtale og en udtale med hovedtryk på første stavelse. Fransk har formen *origan* med det sædvanlige franske tryk på sidste stavelse, hvorimod italiensk har *origano* med hovedtryk på anden stavelse ligesom på latin og spansk. I øvrigt forekommer den italienske form af ordet også som sideform på dansk.

Når også udtalen med tryk på *-ga-* er almindelig må det skyldes ord som *tornado*, *torpedo*, *dynamo*, *albino*, *kasino*, *Lugano*, *Milano*, *Santiago* og varenavnet *Meccano*.

Vores

Spørgsmål: Er både *vores* og *vor* (med *vort*, *vore*) nu korrekte former? Jeg mener at da jeg gik i skole i 1930'erne og 1940'erne fik vi besked om at vi ikke måtte skrive *vores*.

Svar: Begge muligheder er korrekte, for de står i Retskrivningsordbogen.

Men der er en stilforskel mellem dem. Jo mere formel, højtidelig, upersonlig tonen er i den tekst man er ved at skrive, jo mere er der grund til at bruge *vor*, *vort*, *vore*. Og omvendt: Jo mere dagligdags, uformel, personlig, fortrolig, familiær, talesproglig tonen er, jo mere rimeligt er det at foretrække *vores*. Et eksempel fra Erhvervsdansk, Opslagsbog, 2. udgave, 1988, s. 50: Dels: »Som nævnt i vort brev af 17. ds. . .« og dels: »Som vi nævnte i vores brev af 17. maj . . .«

Dog er der enkelte faste forbindelser hvor kun *vor* bliver brugt: *Vor Herre* eller *Vorherre*, *Vor Frue Kirke*, *i vore dage*, *i vor tid*. I tidsskriftet *Mål & Mæle*, 2. årgang, nr. 1 (juni 1975), s. 2, er det fremhævet at de to sidste udtryk betegner den nu- eller samtidig vi alle lever i, og at også *i vores tid* forekommer, men med en anden betydning, nemlig om en periode i fortiden, svarende til *i din tid*, *i Jensens tid* osv., altså fx: »I vores tid var der nu orden i sagerne«.

Formen *vores* er yngre end *vor*, *vort*, *vore*, men har dog været brugt i over 500 år i skriftsproget. Endnu sidst i 1700-årene forekom *vores* i kongelige forordninger, fx »udi Vores kongelige Residents-Stad«. Men i samme århundrede kom grammatikere ind på at skelne mellem om ordet stod foran et navneord el-

ler stod alene. De ville således have at der skulle skrives fx *Dette er vort hus*, men *Dette hus er vores*.

Under indtryk af disse grammatikere blev *vores* trængt tilbage i skriftsproget, endda i begge anvendelser, og der var en del lærere der ligefrem forbød *vores* i skriftlige arbejder i skolen. Allerede i de første årtier i dette århundrede var enkelte forfattere dog begyndt at bruge *vores* også foran navneord. Og i de seneste årtier er formen nok blevet hyppigere – i takt med at skriftsproget i vidt omfang nærmer sig talesproget, ikke mindst i reklamer.

Onsdag

Spørgsmål: Hvordan udtales de to første bogstaver i *onsdag*? Jeg hører dem udtalt enten ligesom tillægsordet *ond* eller ligesom de to sidste bogstaver i ordet *spion*.

Svar: Den første udtale, altså med kort vokal og med stød på *n*, er nu den almindeligste. Den anden udtale, den hvor *o*'et har stød, bruges stadig af mange men er på retur.

Denne sidste udtale er den ældste af de to. Ordet går tilbage til oldnordisk *óðinsdagr*, altså *Odins dag*; accenttegnet over *o* angiver at vokalen er lang, sådan som den jo også er i *Odin* på moderne dansk. I det ældste dansk blev ugedagens navn skrevet *othæns dagh*. Senere skrivemåder er: *othensdag*, *odensdag* og *oensdag*. I en håndskrevet ordbog fra omkring 1700 er det angivet at *o*'et i *onsdag* er en lang vokal, vel med stød.

Allerede i begyndelsen af 1900-årene

var denne udtale blevet mindre almindelig. Det tyder følgende bemærkninger i tidsskriftet *Danske Studier*, 1957, s. 44, på. Dér oplyser sprogforskeren Paul Diderichsen (1905–64) at han var født i København og gik i privatskole på Østerbro 1912–13 og så i Næstved 1913–16. Dernæst skriver han: »Herlufsholm kostskole 1916–23; milieuet her var stærkt afslibende for alle sproglige særtræk; husker at jeg var i modsætning til en del af mine kammerater ved at udtale *Onsdag* med stød på vokalen«.

Incitament

Spørgsmål: Hvordan udtales sidste stavelse i *incitament*: som i *regiment* eller som i *reglement*? Rimer det altså på *procent* eller på *restaurant*?

Svar: *Incitament* rimer på *procent*. Den anden udtale forekommer også, men alle ordbøger giver kun den første udtale.

Når sidste stavelse i *incitament* udtales bogstavret, altså som i fx *regiment* og *dokument*, er det fordi ordet ikke kommer fra fransk (sådan som fx *reglement* og *restaurant*) men fra latin: *incitamentum*. Således går også fx *regiment*, *dokument* og *fundament* tilbage til de latinske ord *regimentum*, *documentum* og *fundamentum*.

Abonnement for 1989

I begyndelsen af februar 1989 blev der udsendt giroindbetalingskort til abonnenterne på Nyt fra Sprognævnet. Læsere der endnu ikke har betalt for 1989 bedes gøre det snarest hvis de ønsker at få bladet resten af året.

Vi beder om at abonnenterne så vidt muligt bruger de udsendte giroindbetalingskort. Ved brug af andre indbetalingskort bedes abonnementsnummeret anført. (Abonnementsnummeret er det nummer der står til højre i adressefeltet ovenfor).

Prisen er 45 kr. for 4 numre.

Adresse og telefoner

Dansk Sprognævn
Njalsgade 80
2300 København S

Postgiro
6 10 17 20

Abonnement mv.
01 54 22 11 (Københavns
Universitets omstillingsbord)

Oplysning
01 54 60 11 (direkte ledning,
mandag-fredag 10-14)

Nyt fra Sprognævnet

1989/1 · marts

De kommaer, de kommaer	1
Retskrivningsordbogen bagfra!	6
Holberg-Ordbogen fuldført	8
Spørgsmål og svar	9

Næste nummer udkommer i juni 1989.

Nyt fra Sprognævnet udgives af Dansk Sprognævn. Det udkommer 4 gange om året og koster 45 kr. (inkl. moms og forsendelse) for en årgang. Gamle årgange (1985-1988) fås for 40 kr. per årgang. Man kan kun tegne abonnement ved at indbetale 45 kr. på Sprognævnets postgirokonto 6 10 17 20.

Hvis bladet skal sendes til en anden adresse end indbetalerens, beder vi om at det fremgår udtrykkeligt af indbetalingen.

Artikler med navn står for den enkelte forfatters regning. Usignerede artikler giver udtryk for Sprognævnets mening.

Eftertryk er tilladt når kilden angives.

ISSN: 0550-7332

Tryk: Bianco Luno A/S, København

Om Dansk Sprognævn

Dansk Sprognævn er en statsinstitution under Kulturministeriet. Nævnet blev oprettet i 1955.

Tre hovedopgaver

Dansk Sprognævn har tre hovedopgaver:

- at følge med i sprogets udvikling, fx ved at samle nye ord
- at svare på spørgsmål om dansk sprog og sprogbrug
- at udarbejde den officielle danske retskrivningsordbog.

Sprognævnets arbejdsopgaver mv. er fastlagt i Kulturministeriets bekendtgørelse nr. 563 af 26.11.1981 om Dansk Sprognævn.

Sprognævnet og de nye ord

Sprognævnets medarbejdere følger med i sprogudviklingen ved at læse aviser, blade og bøger og ved at høre radio og se tv. Fra aviserne og de andre medier noterer medarbejderne nye ord og sætter citater med dem på kort i nævnets ordkartotek. Der er i alt ca. 250.000 forskellige ord i kartoteket, fordelt på ca. 750.000 kort. Kartoteket vokser med ca. 20.000 kort om året.

Ordkartoteket er en slags levende ord-bog der viser vigtige sider af det danske sprogs udvikling siden midten af 1950'erne. Kartoteket giver et billede af hvilke ord der faktisk bliver brugt i dansk uden at der ved indsamlingen bliver taget stilling til om de enkelte ord er gode eller dårlige. Der er altså ikke tale om at nye ord bliver godkendt ved at

Sprognævnet tager dem med i karto-
tekstet.

Sprognævnets ordkartotek er grund-
stammen i alt nævnets arbejde. Det bli-
ver først og fremmest brugt af nævnets
medarbejdere i deres oplysnings-, råd-
givnings- og forskningsarbejde. Men
det bliver også brugt af folk udefra – fx
ordbogsredaktører, studerende og for-
skere – der har brug for at vide noget om
det sidste nye inden for det danske
sprogs ordforråd.

Spørg Sprognævnet

Hvis man er i tvivl om noget i dansk
sprog, kan man få hjælp hos Sprognæv-
net. Man kan fx spørge om

- hvordan et ord staves
- hvad et ord betyder
- hvordan et ord udtales
- hvilket udtryk der er korrekt
- hvad et ord kommer af
- hvordan en sætning skal forstås.

Sprognævnet får i alt ca. 10.000 spørgs-
mål om året, de allerfleste i telefon. Det
er især private virksomheder, fx re-
klamebureauer, og offentlige kontorer
og institutioner der ringer eller skriver
til Sprognævnet. Men der er også en
del private enkeltpersoner der spørger
Sprognævnet til råds.

Alle kan få svar hos Sprognævnet, og
det er gratis.

Sprognævnet og retskrivningen

Det er Sprognævnet der udarbejder den
officielle danske retskrivningsordbog.
Den nyeste udgave er *Retskrivningsord-
bogen* fra 1986. Den skal følges af staten
og skolen. Men næsten alle bruger den
som »facitliste«.

I Retskrivningsordbogen kan man se
hvordan ca. 60.000 ord staves og bøjes
(men ikke hvad de betyder). Foruden
selve den alfabetiske ordbog indehol-
der Retskrivningsordbogen de officielle
danske retskrivningsregler, dvs. reglerne
for brug af store og små bogstaver, ord-
deling, tegnsætning osv.

Sprognævnet som ordbeskytter

Når et firma søger om eneret til et vare-
mærke der består af et ord, et såkaldt
ordmærke, kan Sprognævnet på linje
med fx konkurrerende firmaer gribe
ind. Nævnet protesterer i de tilfælde
hvor nogen søger at få eneret til et ord
der findes i forvejen eller som uden vi-
dere kan dannes efter normale danske
orddannelsesregler. Ordet *minimarked*
er et eksempel på et ord som Sprognæv-
net har forhindret i at blive privat ejen-
dom.

Det er forholdsvis få ord Sprognæv-
net »redder« om året, men det er prin-
cipielt set vigtigt at nævnet har denne
mulighed for at hindre overgreb mod det
sproglige fællesje.

Samarbejde og kontakter

Dansk Sprognævn samarbejder i det daglige med sprognævnene i de andre skandinaviske lande, bl.a. for at hindre at dansk, norsk og svensk fjerner sig unødigt fra hinanden. Samarbejdet foregår for en stor del gennem det fællesnordiske organ Nordisk Sprogsekretariat i Oslo.

Personer fra Dansk Sprognævn indgår på forskellig måde i samarbejde med en række organer med særlig interesse for sprogproblemer, for tiden fx Justitsministeriets Lovafdeling, Danmarks Radio, Stednavneudvalget, Det Danske Bibelselskab, Undervisningsministeriets opgavekommission for dansk, Terminologigruppen ved Handelshøjskolen i København, Landbrugsministeriets Artsnavneudvalg.

Hvem er Sprognævnet?

Dansk Sprognævn består af ca. 20 repræsentanter for forskellige institutioner og sammenslutninger som arbejder med det danske sprog, fx Stats-, Justits- og Undervisningsministeriet, universiteterne, Danmarks Radio samt lærernes, journalisternes, forfatterne og skuespillernes foreninger. Desuden er der i nævnet et lille antal personlige medlemmer, som er med på grund af deres specialviden på bestemte områder. Nævnet mødes én gang om året.

Nævnet vælger et arbejdsudvalg på 8-9 medlemmer. De mødes ca. 8 gange

om året for at behandle sager af principel karakter.

Nævnet bistås af et sekretariat der tillige er et forskningsinstitut. Forskningsinstituttet tager sig af det daglige forsknings- og oplysningsarbejde under ledelse af nævnets formand. Ved instituttet er der ansat 5 videnskabelige medarbejdere og 6 deltidsansatte kontormedarbejdere.

Formand:

Professor Erik Hansen, Københavns Universitet

Videnskabelige medarbejdere:

Cand. mag. Else Bojsen

Cand. mag. Jørgen Eriksen

Cand. jur. Arne Hamburger

Mag. art. Henrik Galberg Jacobsen

Cand. mag. Pia Jarvad

Publikationer fra Sprognævnet

Sproget her og nu. Red. af Erik Hansen og Jørn Lund. Dansk Sprognævns skrifter 14. Gyldendal, 1988, 199 s., 140 kr.

Forkortelser i hverdagen. Af Jørgen Eriksen og Arne Hamburger. Dansk Sprognævns skrifter 13. Gyldendal, 1988, 115 s., 45 kr.

Språk i Norden/Sprog i Norden. Årskrift for de nordiske sprognævn. Cappelen - Esselte Studium - Gyldendal.

Retskrivningsordbogen. 5. oplag, med rettelser. Gyldendal, 1988. 622 s., 70 kr.

Om den nye Retskrivningsordbog. Af Erik Hansen og Henrik Galberg Jacobsen. Dansk Sprognævns skrifter 12. 3. oplag. Gyldendal, 1987. 40 s., 22,50 kr.

Baglænsordbog. Dansk Sprognævns skrifter 15. Gyldendal, 1988, 229 s., 110 kr. – Retskrivningsordbogen alfabetiseret bagfra.

Retskrivningsordbogen. Svagsynsudgave. Gyldendal, 1989, ca. 1050 s., ca. 210 kr. Særligt tilrettelagt udgave for svagsynede.

Retskrivningsordbogen på edb. Edb-læsar, IBM-kompatibel version af Retskrivningsordbogen. 1988. 12 disketter a 360 kb i MS-DOS. – Nærmere oplysninger hos Sprognævnet.

Nye ord i dansk 1955–75. Af Pia Riber Petersen. Under medvirken af Jørgen Eriksen. Dansk Sprognævns skrifter 11. Gyldendal, 1984. 678 s., 485 kr.

Språknemndenes telefonrådgivning. Nordisk språksekretariats rapporter 9. 1988, 270 s., 35 kr. (inkl. forsendelse). – Bestilles hos Sprognævnet.

Nyt fra Sprognævnet. Årsabonnement 45 kr. (4 numre a 16 s.). – Bestilles hos Sprognævnet.

Om Dansk Sprognævn

Marts 1989

Tre hovedopgaver	1
Sprognævnet og de nye ord	1
Spørg Sprognævnet	2
Sprognævnet og retskrivningen	2
Sprognævnet som ordbeskytter	2
Samarbejde og kontakter	3
Hvem er Sprognævnet?	3
Publikationer fra Sprognævnet	3

Adresse og telefoner

Dansk Sprognævn
Njalsgade 80
2300 København S

Postgiro
6 10 17 20

Nyt fra Sprognævnet mv.
01 54 22 11 (Københavns
Universitets omstillingsbord)

Oplysning
01 54 60 11 (direkte ledning,
mandag-fredag 10-14)

Oplag: 8000, heraf 6000 indhæftet i
Nyt fra Sprognævnet 1989/1.
Tryk: Bianco Luno A/S, København.